

ՊԱՅՄԱՆՔ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՍ

Տարեկան 12 ֆր.
Վեցամսեայ 6 ֆր.

ԱՐՏԱՍՈՒՀԱՆ

(2 րէս մեկ ծրարով)
Տարեկան 14 ֆր.
Վեցամսեայ 7 ֆր.

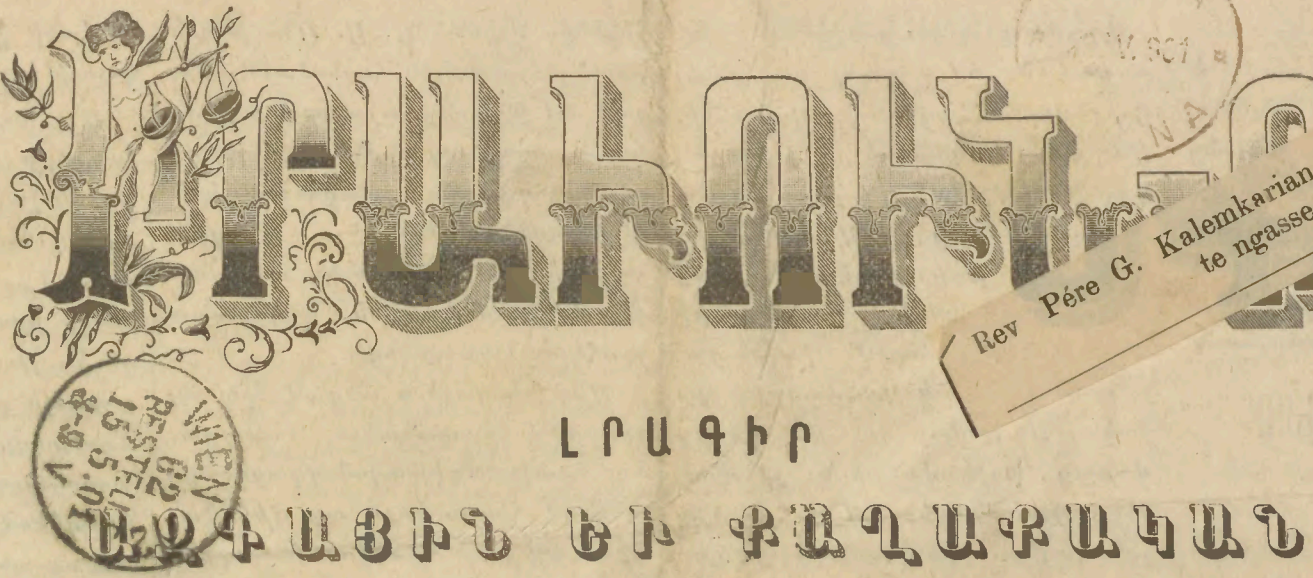
ԱՄԵՐԻԿԱ

Տարեկան 2.60 տղ.
Վեցամսեայ 1.50 »

Կ Ա Ն Խ Ի Կ

— 0 —

Պատկերակ սողը
20 սանթիմ

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

ՄԱՐԿԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇՈՒԲԱԹ

ՀԱՍՏԵ

ion du journal

"vounk"

1 R N A (Bulgarie)

— 0 —

Редакция
на вѣстникъ
„Иравункъ“

ВАРНА (България)

— 0 —

Trnopolis ts
shis srnshir

ՍԵՐ ՍԷՋ ԹԵՐԹ ՉԸ ԿԱՅ

— 0 —

Ահա թէ ինչ առաջական կան-
չուրատութի մը արձագանքները
կը լսուին երբեմն, մտքերու այն
խորունկ քառսէն, ուր ընդհանրա-
պէս անգարմանիկ ցաւագարու-
թիւններ կը փայփայուին, իբրեւ
բարձրագոյն զարգացումի և ճէն-
թըմէնութեան յայտարար նշան-
ներ:

Տխուր և միևնոյն ատեն միմ-
սական չէ՞ք գտներ, միջակէն շատ
վար եղող զանկերու՝ լայնութիւն
կապկելու այս գոլուկի մարմալը,
որ ծաւալ գտեր է դժբաղդաբար
այլախի շրջանակներու մէջ, ուր
ամենէն առաջ ինքնաճանաչութեան
տարրական առաքինութիւնն է,
որ կը պակսի իրենց:

Քանի մը մոռոտած յօդուած-
ներու ետին պահուցում թողու-
թիւնը աշխարհի էն խոշոր պար-
թեւութիւնը սեպել և ատոր կրթնե-
լով, առ ու ան թերթին հասցէին
լուտանքներ չպրտել, ահա թէ
ինչ մտքի լայնութիւն է, որ ծա-
խել կուզեն ատոնք, երբ մանա-
ւանդ ալքօրի գոլորշիները պէտք
եղածին չափ ոգևորած և վերջա-
պէս իմաստասիրական (°) մեծ բա-
ցագանչութիւնը ժայթքելու վիճա-
կին մէջ դրած են զիրենք: «Այ
բար, մեր մէջ թերթ չկայ»:

Տեղը չէ, այդպիսիներուն ճա-
կատին նետել՝ վերջին օրեր փունջ
տացող-խմբագրէն անկուշտօրէն
ծածծուած sic! ր:

Ի հարկէ չէր արժեք ձապկումի
պատիւը տալ ատոնց, եթէ
սակայն սահմանուած ըլլային մի-
միայն իրենց մտային ցաւագարու-
թեան մէջ անհետանալու և չըր-
ջանակը չը լայնցնելու իրենց պէս
հիւանդ, անընդունակ ու տգիտու-
թեան մէջ յամառող, մնացող ա-
նուղղայ մտքերու:

Ինք չը կարգար, որպէսզի մի
քիչ վարդանայ. կաշխատի որ ու-
րիշներ ալ չը կարգան ու այսպէս
սով կը ներէ ինք իրեն հասարա-
կական զարգացումը դէմ մեղանչե-
լու պօքալի գիրակատարութիւնը:

միմիայն իր ապուշ եսր առաջ քն-
լու յիմար տենչանքով: Եւ հոս է
որ այդ ողորմելիին դերը պէտք
եղածէն աւելի կը սենայ:

Թերթերը՝ եթէ մինչեւ իսկ
ծնած ըլլան անհատական հաշիւնե-
րով, կրնան ապրիլ սակայն ժողո-
վուրդեան մէկ դասակարգին գործ
նական քաջալերանքով: Մենք
տեսնեմք նոյն իսկ պուլկարահայ
գաղութին մէջ, ծածկօրէն կու-
սակցութեան մը ուժին կաթնած
լղրճուկի մը ծնունդը: Այսօրուան
անոր խուկումները, անոր ջլածիգ
ոգորումները, անոր աննպատակ
երեւոյթումները իրաւամբ ենթադ-
րել կուտան մեզի, թէ իրեն հա-
մար շատ մօտեցած է՝ նպատակաւոր
ման երկու որոշ շրջաններ բարե-
լէ յետոյ-կուսակցական և վաշխա-
ռուական-«դարձ անձն իմ» գե-
րեզմանային եղբերգին ենթար-
կուելու տխուր հարկը. և այն
երեքէն չորս տարուան ծաղկանց
ծաղիկ հասակին մէջ... Այսպէս
երբ կուսակցական ու վաշխառու-
ական երկու կարեւոր ուժերու կրթ-
նող թերթ մը անգամ չը կրնար
երկար ապրիլ, ժողովուրդին ըղ-
ձանքին բաւարարութիւն տալու
պայմաններէն հեռի, ալ ո՛ւր կը
մնայ անհատական հաշիւներու վը-
րայ գոյութիւն առնողը:

Ուստի ժողովուրդին պէտքն է,
որ կապրեցունէ ու և թերթ տա-
րիներու երկար շարքի մը մէջ, հե-
տզհետէ տալով իր քաջալերանքին
նշանակելի համեմատութիւն մը:
Ու, այդ համեմատութեան մէջ է,
որ կը գտնենք թերթին գոյու-
թեան իրաւունքը և հետեւաբար
անոր անխտելի արժանիքը՝ բաղ-
դատօրէն:

Եթէ կարգացող կայ, ուրիշ
թերթ ալ կայ, եւ թերթին որա-
կըն է, որ իրեն համար կարգացող
ներ գտեր և ատոնց քանակն ալ՝
իր գոյութիւնը ապահովելու չափ
բազմացուցիւր է հակառակ այն
արհամարհանքին՝ զոր կեղծիւ կու-
զեն այդ միմոսները:

Ուրիշ խնդիր է, եթէ ըսեն ս-
տոնք, թէ մեր մէջ անթերթի թերթ
չկայ և թերթութիւնները մատնա-
նիշ ընկով, մէկ կողմէն իրենց

հասկացողութեանը վրայլաւ գա-
ղափար մը տան ու միւս կողմէն
ալ հանրութեան օգտակար ըլլան
իսկապէս:

Բայց ատոր համար ալ, խելք
կուզէ՝ շունջ կուզէ, տրամաբանիւ
կուզէ. մինչդեռ շատ դիւրին է,
գինետան մէկ անկիւնը կծկուած
և ամեն տեսակ հովերէ տարուբեր
շլփալիէի մը երկնդի պիտակներով
փքացած՝ զինք մտիկ ընող խմբա-
կին հիացումը գրաւել աժառն, ա-
ժան, մէկ չոր բացագանչութիւ-
նով:

«Աղբար, մեր մէջ թերթ չը
կայ»:

Դեռ ոչ դեռ

ՀԱՄԵՐԱՇԵՆՈՒՆՆԵՐ ՊԵՏԻՔԸ

Դրոշակի վերջին թիւին (ապրիլ)
«Նուիրատուութիւն» բաժնին մէջ
կը կարգանք թէ Դաշնակցական
ներուն վառնայէ հանգանակած
դրամի գումարը 1000 ֆրանք է
միայն:

Եթէ այս գումարը ճիշդ ալ ըլ-
լայ, սա որոշապէս կը հաստատէ
մեր ըսածը թէ Դաշնակցութեան
պատուիրակին վառնայէ դրամ
պահանջելու ձեռնարկը վիժած է,
հակառակ խաբերայ հրապարա-
կագրի մը փողով և թմրուկով
յայտարարելուն թէ հանգանակու-
թիւնը շատ յաջող եւ արգիւնաւոր
եղաւ ու ժողովուրդը կը վազէր
իր դրամն ալ պատուիրակին ձեռ-
քը հասցնելու: (°)

Եթէ անոր ըսածին կիսուն
չափ յաջող ըլլար, տասնապատիկ
աւելի խոշոր գումար մը հաւաք
ուած ըլլալու էր, ինչպէս որ ալ ի-
րենք միայն երկու անձէ 7000 ֆր.
պահանջած էին, թող բաղդատէ
ընթերցողը, վառնայի մէջ երկու
անձէ 7000 ֆր. պահանջել, մինչ-
դեռ ամբողջ վառնայէն միայն
1000 ֆր. կրնալ գանձել (°). և այս
գումարիկին ալ «յաջող հանգանա-
կութիւն» (°) անունը տալ. ան-
շուշտ ժողովուրդը խաբելու հա-
մար:

Ինչո՞ւ այս անգանիւ միջոցնե-
րուն դիմել ու թէ՛ ինքզինքնին
և թէ՛ հասարակութիւնը յուսա-

(°) Ան ալ ի՞նչ միջոցներով... կ'ար-
ժէր որ այս մասին «Ունկնդրողը» խօ-
սէր:

խար ընել ջանալ: Մեր յիմար ցու-
ցամուրթիւններու դառն հետեւանք-
ները դեռ մեզ դաս չեղան:

Վառնան տակաւին այսչափ բազ-
մահայ չեղած, անձայն անշուշտ
2-3000 ֆրանք մէկէն տուած էր
Հայրենիքի ազատման Ս. գործին.
ինչո՞ւ այսօր աւելի առատածեան
չի գտնուէր. ինչո՞ւ օտարի միջա-
մտութեան պէտք տեսնուէր, եթէ
զայթակղութիւնները, աղտոտնե-
րը մաքրուէին մեր յեղափոխական
ներու մէջէն, որուն համար մենք
տարիներէ ի վեր կը պոռանք կը
գոչենք:

Ժողովուրդին շատ սուր եւ շեշ-
տակի հարուածն էր այն, երբ
Պաղտիկի մը բերնով հրապարա-
կաւ կը յայտարարուէր Դաշնակ-
ցութեան պատուիրակներուն թէ
«եթէ բռնի դրամ հանգանակելը
չարունակէք բռնի ուժով ձեզ
պիտ' արգիլենք»:

Ի՞նչ դառն երեւոյթ, տեսնել որ
մեր մէջ անպատահութիւնը այն
աստիճան յառաջացուցած են որ
իրարու սանթիմ մը վստահիլ չեն
ուզեր:

Ահա այս պարագան հարկ է
մեր բոլոր յեղափոխական կուսակ-
ցութեանց ստրուռ ազդէ. և ա-
տոնք պէտք է խելամոլին թէ ժո-
ղովուրդին վստահութիւնը և ա-
շակցութիւնը վայելելու համար
միայն մէկ ճամբայ մնացած է ի-
րենց, հաւեիրաշի ու միացեալ
գործունէութիւն:

Ահա այս փրկարած սկզբուն-
քին էր որ արձագանք եղաւ ի-
րաւունք, եւ այդ ճամբուն մէջ
քայլ մը առած ըլլալու համար,
վերջին անգամ իր սիւնակներուն
մէջ սիրալիր ընդունելութիւն տը-
լաւ կարգ մը հայրենասէր երիտա-
սարգներու կողմէ ժողովուրդին ուղ-
ղուած այն կոչին, որուն ձայնը
ամեն անկեղծ հայրենասէրի սրտին
ու մտքին մէջ արձագանք գտաւ,
և այսօր լիայոյս ենք թէ անոր
օգտակար արգասիքը պիտի վայն-
լենք հոսկէ վառնայէն սկսած: Ու
միևնոյն ատեն մեր սրտի հրճու-
մը չենք կրնար ծածկել երբ Բա-
րիզէն ալ «Հայկական Միութիւն»
նոր կազմակերպութեան մը լուրը
կը հասնի մեզ այսօր: Անոր ան

ՄԵՐ ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ժ ԱՆՈՒՑՈՒՄ

В. Г. Козлов

$$\text{---} \text{---} \text{---}) (\cdot) (\text{---} \text{---} \text{---})$$

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԷՋ

ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՄՐ

լու մէջ աւելի պատրաստակամ պիտի գտնուէին քան իսլամը որուն համար քաղաքակրթութիւնն յազմանակը անտանելի է : Պատահեցաւ որ փոքր Ասիոյ մէջ, Հայը աւելի բազմութիւն, աւելի դիմացկոտ, աւելի խելացի, աւելի իրօրիա, նոյալ վախիդիւր թերեւս քան միւս քրիստոնէայ ժողով մարտիները, քաղաքակրթութիւնն բարբարոսութիւնն զէմ մղած պայքարին ետեւ կերելու կոչուեցաւ արիւնալից կոտորածները այդ պայքարին զլխաւոր բաղաւնին էին, բայց մաքառումը անընդհատաբար սակէ հաք պիտի շարունակուի եւն. » Ուրիշ տեղ մ'ալ կ'ըսէ. «Արդի պայմաններուն մէջ, տրամաբանօրէն անխտաւափելի էր որ անեղ ճարճատիւն մը Ասիական թուրքոյն մէջ պիտի պատահէր, այն վայրը կեանքին ուր հայերը, քրիստոնէայ ժողովուրդներուն ամենէն բազմութիւնը, ամենէն զօրեղը, ամենէն լաւ օժտուածը, պիտի զգային արդի գաղափարներուն իրենց գլխուն վրայէն սնցնիլը. այդ ճարճատիւնը տեղի ունեցաւ ու ապշեցուցիչ պայմաններու մէջ. արդւ. տեղւոյն վրայ ուսումնասիրութիւններ ընելէ ետք, կը հարցնեմ թէ ինչ բան մեզ աւելի զարմացնելու է, Սուլթանին արիւնաբլու սուլթանները, որ ժողովուրդի մը կոտորածը տնօրինեց, թէ այս տարաբաղադրեալն իսկապաւնութիւնը որ Նւրոպայի օժանդակութիւնը իրենց զօրավիզ չուենեալով, վայրկեան մը իրենց դատին յաղորդութիւնը յուսացին : (Եթէ հեղինակը մեր ներքին զործերուն վրայ աւելի ճիշդ տեղեկութիւն ունենար, պիտի տեսնէր թէ մեր քոմիդէներուն մէջ տակաւին կը գտնուին այնպիսի իսկապարներու որոնք կը յուսանան «մեր սեփական» ուսմանով թուրք ունու թիւնը տապալել, որուն կը պատկանեն Վերոպական

ԳՕՆԿԻՐԵՍԸ

Տամատ Մահմադ Բաղդադի Երկու որդիներու և թուրքալու չիլմէի կոչներուն Գրոշակի խմբագրութիւնը հաստատական պատասխան կուտայ, խոստանալով իր ներկայացուցիչը զրկել կազմութիւն Գոն. կրէին, ուր Օսմանեան հպատակ ամեն ցեղերու զգաճ տարրերուն ներկայացուցիչները հաւաքուելով, կայսրութեան բոլոր պատամարտ կուսակցութիւնները ի մի ձուլելու պիտի աշխատին:

Գրոշակի խմբագրութիւնը թիւրք ազատամարտներու յղացած առ զազափարը «ռաշտայիւ չէ» կըսէ և ցանկութիւն կը յայտնէ «նրա շուտ ընդ փոյթ գործադրումին, իբրեւ մի գրական քայլ գէպի այն բաղձալի համբարշտութիւնը, որին ձգտում են տարիներից ի վեր միեւնոն բռնակալութեան, միեւնոյն դահճի գոհերը»:

Մենք կը խնդրենք որ Գրոշակի խմբագրութիւնը չի մոռնայ իր 8 հոկտ. 1900 թիւով գրած առ տղերքը:

«Մենք չենք կարող միանալ Երկու տասարդ թիւրքերի հետ, որովհետեւ, նախ՝ մինչդեռ մենք գործում ենք նրանք խոսում են միայն, և այն էլ ոչ թէ ներքին կաշկանդիչ գործօնները քննադատելով, այլ յարձակելով միայն Մուլթան Համիտի վրայ, կարծես թէ վերջինիս անհետանալով, Տաճ կաստանը օրինակելի մի երկիր կը դառնայ: Երկրորդ, նրանք ապարտացում են Հայկական կոտորածները և բացատրում են հայկական հարցը, իբրեւ միջազգային խնդիր: Երրորդ, նրանք բարոյական և վստահելի խոսքեր չեն, այլ ապրուստ ճարող կարրիէրիստներ: Չորրորդ, նրանք բարենորոգիչներ են և ոչ յեղափոխականներ և հինգերորդ, նրանք Միտհաթ փաշայի սահմանադրութիւնն են մէջտեղ դնում, որ անբաւարար է, և ոչ ֆէ-

տէրադել ասմկաւարական կազմակերպութիւն: Մենք անկարող ենք միանալ երիտասարդ թիւրքերի հետ, որովհետեւ ձայները այնտեղից չեն լըսուում, որտեղից մենք վաղուց վեր շարունակ սպասում ենք, և լսուածներն ալ դիւթիչ և ոյժ աւող ձայներ չեն: Ինչպէս ընդունինք այն ձեռքերը որ ուղղում են միայն մեր ձայնը խեղդել»:

Արդեօք ձայները հիմակ սպասուած տեղէն լսուեցան, երբ կոչին հեղինակները կամ իրենց հայրը, Տամատ փաշա, Մուլթանի հետ բանակցութեան մէջ կը գրտնուին այսօր, Պուլիս երթալու համար:

Ինչ խեղդատակութիւններ, Աստուած իմ:

ՈՐԲԱԽՆԱՄ

Պաշտօնական յայտարարութիւն

«Երկուս Երբարեւմտ Ընկերութեան Հայոց Վառնայի»:

Պատիւ ունիմք յայտարարել թէ ընկերութեան Բ. վեցամսեայ լըբացած լինելով Գ. Ընդհանուր Ժողովը պիտի գումարուի ազգային վարժարանի մէջ, որուն օրակարգն պիտի լինի Բ. վեցամսեայի (մի ամսայ) հաշուեկշռի ներկայացումը և վաւերացումը:

Ուստի կը խնդրուի ընկերութեան յարգող անդամներէն որ ներկայ իբր հրուէր բնդունելով, լարեհաճին ներկայ գտնուի Ընդհանուր Ժողովին որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ կիւրակէ ապրիլ 29 կէս օրէն վերջը ճիշտ ժամը 2ին:

Միամբ յարգանք

Ի դիմաց Ընդհանուր Ժողովոյ Դիւանին

Ատենադպիր Ատենապետ Արշալ Բաշալեան Բ. Բարսաւեան

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

(Մեր մասնաւոր քղաքաղական)

Սոփիա 26 Ապրիլ

Թէպէտեւ բաւական լուրեր կան գրելու, բայց արտակարգ պատճառաւ մը ստիպուած եմ այսօր միայն քանի մը տող գրել:

Առաջի գիշերը կրթական նախարարը Տ. Սլավէյքովի մեղաւ երկար հիւանդութենէ զինի, հիւծախտէ կը տառապէր:

Երէկ ալ Սթանպուլի ժողովները պետ Տ. կրէքովի մեղաւ ժամը 5 ին յետ միջօրէի. գէշ ազդեցութիւն ըրաւ, չէր կրնար միգել. զի միջանցքին մէջ քոր կտրած էր և 8 բժիշկ չկրցան յաջող գործողութեամբ մը ազատել մարդու մը կիսնքը, որ արդի պարագայից մէջ մեծ կարեւորութիւն ունէր:

Սուրբ մէջ է բոլոր քաղաքը երկուքին մահուան առթիւ:

«Վէսէլ» հայկական խումբը, որ երեք ամիսէ ի վեր տեղս կը գտնուէր, Ֆիլիպէ պիտի մէկնի Մայիս 1 ին. մեծ յաջողութիւն ունեցաւ հոս: Խումբը շատ սիրով ընդունեցաւ ինպատ տեղւոյս Հայ դպրոցին ներկայացումը մը տալ վաղը երեկոյ, արգիւնքն կը հաղորդեմ:

ԱՆԱՐԺԷՔ ՆՄՈՅԾ ՄԸ
Echantillon sans valeur

Ֆիլիպէի եկամ

Լիբերի լիբը Կուրպէթ—Սը. վին—Ճըկնափոր—

Դուք միացաք նորէն Շայրի. ման վահանի հետ:

Ընտոր քի երկու տարի առաջ կրցանք ձեզ իրար ձգել (1). նորէն կրնանք երկուքնիմ ալ ստակէցը. նել (2):

Ձեր էրկուքին միտքը թաշակցութիւնը վար գարնել է, լաբին կը տեսնուինք:

Ատանկ հայրդի մայրդի գըրելով Շայրիմանը ծածկելիմ նէ. ֆիլէ է. մենք հոս քէօռ չենք. հիմակու հիմա առ խրտար բսիմ քի ձեր ալ Շայրիմանի ալ մարիկը. . . ված է (3) եթէ շարունակէք Դրոշակեան (*)

Ծ. Խ. Այս նամակը Ֆիլիպէյէ մեզ կը հասնի, որ հեղինակներուն և անոնց համախոհ դաշնակցականներուն կուրծքը, ըստ նամակագիրներու խոստովանութեան, սա երեք շքանշաններով կը զարդարէ:

- 1) Քսուութիւն
- 2) Ոճրագործութիւն
- 3) Սրիկայութիւն

(*) Վերի միութեան գիծերը, գրեւորուն կեղծութիւնը և գիտամբ զըրուած տարախաղերը ցոյց կուտան թէ այս նամակի հեղինակները քիչ շատ մեղան լիզած Ֆիլիպէի մէջ գրտնուող Դաշնակցականներէն են:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թէհրանէ Դ'Առնեմիի կը գըրեն թէ վսեմ. Խաչիկ Խան Սա. բաճեանի որդի Տ. Օննիկ Սարաճ. եան՝ որ երկրագործութեան մաս. նագէտ 23 տարեկան երիտասարդ մըն է ու Շահպատէի ազարակներուն վերին տեսուչը, խաւովեան տիտղոսին արժանացած և պատ. ուսնշան մը ընդունած է:

Կը շնորհանորդէ համակրելի և բիտասարդը որ Պարսկահայոց պատուարեր փայլուն ապագայ մը կը խոստանայ:

—Տիար Մինաս Չէրազ իր թերթի վերջին թիւին մէջ, պատասխանելով յէ՛օն—Թիւրքերու ինքնակոչ պետին Ահմէտ Բիգայի

տիպումացիային վրայ թքնել. Եւրոպական թերթերը արհամարհել» մինչդեռ թուրք կառավարութիւնը բանակ, ռազմավարք, թնդանութ ունենալով, բոլոր քաղաքներու մէջ, դեսպաններ, հիւպատոսներ ունենալով հանդիմ, հարկ կը տեսնէ միջազգային մամուլը կաշառելու համար անադին գումարներ ծախսել: Արդարեւ ընդունելու է որ հայերը մտաբերեցին անորակելի կերպարանք ունեցող թիւրք հարստահարութեանը գիմադրիմը. պիտի առարկուի թէ գիմադրելը իրենց իրաւունքն էր ու ըսածիս շատերը Ֆրանսայի մէջ չպիտի համազուին. բայց մի միակ ինչ կրնային ընել, կամ աւելի ճիշդ ըսելու համար յուսահատութեան այն կէտին հասած չէ՞ին ուր մարդ տրամաբանիչ կը դադրի: . .

Այս տղերքը բաղադատելով կոտորածներէն քանի մ. տարի առաջ Կոմս Շօլէի գրածներուն հետ, մարդ կը չլմորի կը մնայ հայ ժողովրդին այս ծայրայեղ կերպարանաւորութեանը վրայ: Կոմս Շօլէ Թուրքիոյ բոլոր ժողովուրդներէն է՛ն ստուկը, հարստահարութեանց առջեւ գլուխ վերցնելու էն քիչ հաւանականութիւն ունեցող ժողովուրդը հայերը կը համարէր: Իսկ տը Գոնդէնսօն ըսիլէ վերջ թէ Փէյր Ասիոյ բոլոր ժողովուրդներուն մէջ հայերը է՛ն մտայի, է՛ն խելաւի, է՛ն բնածին յատկութիւններով օժտուած ժողովուրդն են որոնց ներկայացուցիչները հիւանդներ կը խուլէ ու կըստիպէ այս վերջինները նոյն իսկ իրենց ամենասիրելի Բաղեսփ:

Ինչ հեռանալու, ոչ միայն զարմանալի չի գտնէր հայերուն զարթումը, թուրք բռնութեան դէմ բողոքը, այլ հիացումի մօտ ըսն մ'ալ կզգայ այս ժողովրդին համար որ ահամ մը քաղաքակրթութեան գաղափարներով ազդուած գիւնը ալ պարագայող վարչութիւնը անտանելի կը գտնէ ու հակառակ Եւրոպայի անտարբերութեանը, մաքառիլ կը փորձէ, փորձ որ, բաբէ՛, մեզ այնքան սուղի պիտի հստէր:

Այս Ֆրանսացի հաւասարապէս անկողնակալ ու թիւրք վարչութիւնը ստող երկու ուղեւորներու հայերու հկատմամբ իրարու հիմնովին ներսնկ կարծիքներ ունենալը սա պէս կը յայտարարուի որ 1890 ին կամ առկէ առաջ հայկական խնդրով չզբաղելը աստիճան մը ներքին կրնար նկատուիլ. սակայն վերջին կոտորածները մեզ գղղղեցին. կոտորուեցան հաւասարապէս թէ Լուսաւորչականը, թէ պապականը, թէ բողոքականը միմիայն հայ անունը կըրելուն համար. թէ լուսաւորչականին, թէ պապականին, թէ բողոքականին կոտորուելուն առջեւ Եւրոպան բացարձակապէս անզգայ մնաց, ու բնական էր որ հայրենակիցներու սէրը, գոյութեան բնազդական մարտը ահնէն անտարբեր ու աշխարհաքաղաքացի հայուն սրտին մէջ իսկ բողոքականէր, արգարեւ այժմ, կոտորածներէ վերջ, Հայաստանով ու անոր ապագայով չզբաղելը մէն մի հայու համար ոճիր մը պիտի ըլլար:

Քրիստոնէական ու Միսիոնարները գրեին նախաբանը գրած է Ֆրանսայի ամենէն երեւելի քրիստոնէական, Ժիւլ Լըմէյոն, ակադեմիական ու խորհրդարանական. թէեւ Տը Գոնդէնսօնի գիրքը ընդհանուր առմամբ մահմետականութեան աշխարհի աւերի մասերուն մէջ բռնած գիրքը ու ապագան ուսումնասիրելու նպատակ ունի, ու գրքին մէկ մասին մէջ միայն Թուրքիոյ ու հայերուն վրայ կը խօսուի, սակայն Ժիւլ Լըմէյոն, որ ժամանակին Չօպանեանէ հայ գրականութեան վրայ ըրած բանախօսութեանը ներկայ գտնուած է, գրած յառաջաբանին մէջ տարամերժօրէն մեր խնդրոյն վրայ կը խօսի. շահեկանութենէ զուրկ չէ այնքան հեղինակաւոր քննադատի մը հայկական խնդրոյն նկատմամբ ունեցած կարծիքը:

(Շարունակելի)

Տ.

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԶՈՂԵՐ

ՊԱՏԿԵՐ ՍԸ ՏՍՄԿԱԶԱՅԱՍԱՆԻ ԻՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԵՆ

Տիար Ղազարոս Նահապետեանի այս երկատիրութիւնը՝ որ «Իրաւունք»ի մէջ իբր թիւթօն կը հրատարակուէր, 191 մեծագիր երեսներէ բաղկացեալ գիրք կազմուած է ու կը ծախուի 1 ֆր. 50 սանթիմ. ուրիշ քաղաքներէ գնել ուղղուէր 20 սանթիմ (բոսթի ծախք) պէտք է աւելի զրկեն. Դիմել «Իրաւունք»ի խմբագրութեան:

բարձրագույն քննարկում, վերջապես ըստ էության իմ և Մեղիքների գիտության ինքնակամ է և այլևս բացառապես կը տեսնենք որ եթե Ապոկալիպտիկ համայնական խնդիրը սուրբ շնչով կաշխատի, Ահմետ Բիգայալ անունը գրեթե ընդ կը ջանայ. և թե այս վերջինը, հակառակ իր տրտաքին չգարին, ներքնապես առեղի բռնակալ է քան թե էն վայրագ Հին-Թուրքերը:

Ուրախ ենք որ Տ. Չեքուզ թեպետ եւ քիչ մը ուշ, բայց վերջապես եկած է ինքն ալ հաստատել Ահմետ Բիգայալ մասին մեր միջնեցարդ ըստմանքը:

—Նոր-Կիսանքի մէջ կը կարգանք. «Մուշի տեղական իշխանութիւնը Հայոց առաջնորդին թուղթերը գրաւած էր. խանութ մէջէն ցուցակ մը ելած է քաղաքական ժողովի տնօրէնական ընտրելիներու անունները պարունակող: Ցուցակին մէջ նշանակուած անունները տմենք ալ բանտարկուներ են, իբր յեղափոխականներ»:

—Բարեկի մէջ վերջին տեղում Հայոց Բարեկործանական Ընկերութեան ի նպատակ տրուած նուագահանդէսին հասոյթը 2000 Ֆր. ըլլալ կը կարծուի:

—Պոստմարտակ Տ. Մովսէս Կիւլեգեան տուի մը հնարած է ստույգի վրայէն ընթացող կառքերու անիւներուն առջեւէն աւազ թափելու: Ամերիկեան թերթերը մեծ գովեստով խօսած են Հայու մը այս հնարքին վրայ:

—Ամերիկայի առաջնորդ Գեր. Սարաճեան Նիւ-Եորքի հայ եկեղեցւոյն ի նպատակ հանգանակութիւն մը կատարած է Ծաղկազարդի օրը, եւ արգիւնքը եղած է 604.50 տոլար: Տ. Թաւաճան, ճեան 100 տոլար արժողութեամբ Մ'կրտսէի անուան մ'ալ նուիրած է:

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԲՕԼ ԻԹԻԳԻՅԷ

—(33)—
ԹԻԻՐԳԻՍ

Անապատար Սըրպ սինօրը իւզերիտերի Բեռլինիքա քեօյէ հիւճուկէ հայրանաթը կեօթիւրմիւզ վէ պիր քիշի գաթի իթմիշ տիրէր:

—Սըրպ սինօրը իւզերիտէ վրանճա վէ Գուրշուկուճա արասընտա գալըշըզըզար գուհուրա կէլմիշ օլաղընըն խապերի Եըլաըզա եէթիշտիկինտէ, Սուլման Սըրպ էլիսինի սէրայա չաղըրուպ իգահաթ իթմիշ, էլիշ թաշգիգաթա պաշլանըլըշ օլաղընը վէ չիմտիլիթ օղլու պիր մալիւմաթ վերէմէյէճէկինի պէյան իթմիշ տիր: Պագաթ չօգ քիշի հալէլմիշ օլաղը մուհագաթ տըր:

—Սթանպոլ Օսմանը բօսթա միւտիրիլէթինտէն էճնէպի բօսթա

տիրօթօլարընա իլթարնամէ Եօլլանըլուպ, պուտան սօնրա էճնէպի բօթահանէլէրէ կիտէն վէ կէլէն չանթալարը թիւրք մէմուրլարը աշուպ տաղըտաճաղարընը պիլտիրմիշ, վէ պու յըն 24 ինտէիշպու իլթարնամէ իւզերի թիւրք մէմուրլար կիտէճէք չանթալարը աշուրար վէ կէլմիշ օլանլարը տալի աշուպ քէնտիլէր տաղըթալար:

Պագը Ալի տալի էլիլէրէ պիրէր Նօթա Եօլլալուպ, էճնէպի բօթահանէլէր կէօմրիքտէն կէլէճէք բաքէլէլէր գաղըրմագտա օլաղը պէհանէսի իլէ բօթալարըն լաղընը թալէպ իրտի: Էլիլէր տէրհալ մէլիս իտէրէք: Պագը Ալիին հաղըրգաղ իթթիրատա պուլընտըրընտան տօլալը Նօթասընը կէրի չէվիրտիլէր, վէ չանթալարըն սաթթընտա թէպիլ օլընմա սընը չէտիտէն թալէպ իթտիլէր: Բալար էրթէսի կիւնիւ գալալար պահիլէր Խաղէրէր իլէ սթաթիօնա կիտուպ, չանթալարըն ճէրտէն ալ օլըլար: Պագաթ բալար կիւնքի գալթ օլընտան չանթալարտան չը գան մէթթալարըն չօղը յըլմիշ վէ թիւրքէրէ իլթապ օլընտան մէթթալար գալթ օլընմըշ տըր:

Պուկարիա սինօրընտան կէլէն չանթալարը թիւրք մէմուրլարըն թէպիլ իթմէմէք իշիւն էլիլէր Պուկարիա թէնպիհաթ վէրուպ չանթալարը սինօրտան թէպիլ ալ մագ իշիւն մախսուս մէմուր Եօլլալաղըլար:

Լաքին պիր կիւն իշիւն չանթալարըն գալթ օլընմըշ օլմասը չօղլարըն ճանընը Եագմայա քնաթի տիր:

—Սթանպոլտան ալընան պուկիւքի թէլէկրաթին պէյանը իւզրէ, 10 կիւնտէն պէրու հուճուրճագ վուգուսթը գուհուր իթմէտի կիտէն, Եօլլար իշիւն գարանթի նա գալըմըշ տըր:

ՉԻՆ

Չինտէն պիր ինկիլիզ միսիօնէրի վէրտիկի մալիւմաթ տալիլի վիլայէթիլտէ եէնի իլթիլալար տան գօրգուլմագտա օլաղընը, վէ էճնէպի ասքէրէրին Չինտէն չէթիլմէլէրի եէրի խրիթիլանլըն ուճուճէն գըրմայա պիր իշալթի օլաճաղընը պիլտիրմիշ տիր:

—Օն պիր միլիօն էհալիսի օլան Դանսի նամ վիլայէթիլտէ բէք տէհէթիլ սուրէթտէ գըթըզ հիւրըմ իթմէքտէ օլաղընը Նիւ Եօրք տան Լօնտրայա պիլտիրմիշ տիր:

ՅԲԱՆՍԱ

Բարեգտէն պիլտիրմիլիկինէ կէօրէ, խարիճիլէ նաղըրը Մ. Տէլքասէնի Բուսիայա կիթմէսի պաշլըճա Մարօք վէ Չին յէսէլէլէրիտէն տօլալը ըմըշ: Բուս Մալիլէ նաղըրը Մ. Վիլթիլէ Յրան սատան 500 միլիօն ֆրանք իսթիգրալ իթմէք թէթիլիտէն ըսրար իթմիշ տիր: Մ. Տէլքասէ

չիմտի Բարեգտէն իսթիգրաղըն իճրատընա չալըշմագտա տրր:

—Յրանտանըն Մարօք իլէ մուհարէպէ իլան իտէճէկի գանի օլընըյօր: Յրանսըզ էլիսինին Մարօք (Յէս) Սուլթանիւն իթտիկի թէթիլիթա գուլվէթ վէրմէք իշիւն «Ասաս» նամ ղըրհըլը Թան ճէր իլիմանընա Եօլլանըլմըշ օլաղընը թէլէկրաթ պիլտիրտի:

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Պուկար բսանընըն 25 ինճի սէնէի տէվրիլէսի օլմագ միւսալպէթիլ Բանակիւրշտէ կէլէն կիւն իճրա օլընտան չէնիքտէ Յէլ. Բրէնս հաղըթիլէրի իրատըն Նուլթ իտէլէք, Պուկար միլէթինին 25 սէնէ էվլէ սերպէստիլէթ իշիւն կէօս թէրտիկի վալմանէրվէրիկէ այնը ճէսուտըլլէ պուտան սօնրա տալի տէվամ օլընաճաղընը հէյէճանլը սուրէթտէ սէօլլէմիշ օլուպ, Յիլիպէտէն ժէնէրալ Վէլիլէք Բրէնսին Նուլթընա ճէվապէն «Պէօլիք Պուկարիայա վէ պիրէլմիշ Մալիկիւրիայա Չար օլմանըլը թէմէն Նի իտէրիլ» տէմիշ տիր:

—Մէարիթ նաղըրը Մ. Եուվան Սլալիքօֆ վէ սապրգ վիւքէլալէրիսի Մ. Տիլիլի կիւքօֆ իթիսի պիր կիւնտէ՝ վէթաթ իթմիշ օլուպ, Բէրէնէպէ կիւնիւ հէր իթիսինին ճէնաղէ ալալը Սօֆիատա իճրա օլընմըշ տըր: Իշպու մալթէմ (սուգ) իւզէրինէ րէսմի տալի րէլէր վէ ուճուճ մէթթէպէր գուրանմըշ վէ սիյահ պանէրալարէ տօնաաղընը տըր: Միլէթիլիթալարըն պիրի Եիւրէք վէ տիկէրի պաղըրսագ խաթալըզալարը իլէ մուզ տարըպ օլուպ, աղ կիւն գարֆնտալ վէթաթ իթտիլէր:

Շու Եագըն կիւնլէրտէ Պուկարիանըն Սթօլիօֆ, կիւքօֆ վէ Սլալիքօֆ կիպի մուգթէտիր բօլիլիգաշիւսալարը զայալ իթմէսի ուճուճ միւքէտտէր իտիճի պիր հալը Էսէֆ իճթիլալ տըր:

—Պուկարիայա թիւրք գուլմուստան գուրթարան Չար իթիլիճի Ալէքսանըրըն նամընա Սօֆիատա Եիւրաղընտա Չարր Սօֆիայա տալէթ իթմէք իւզրէ Բրէնս հաղըթիլէրինին Օգոստօստա Բուսիայա կիտէճէքէրի րէվալէթինի վ. Բօլքա Եագմըշ տըր:

—Յիլիպէտէ Պիքեարճըզ մէվ գըսընտա Եահուտիլէրտէն միւրէք քէպ պիր միլիթ Եարըլմըշ տըր: Երուսաղէմի բարա իլէ սաթըն ալ մագ իսթիլօլար:

Եա պաշգա միւլթէրիսի վարիսէ . . . (.)

(Մոռալագէն)

ՅԻԼԻԲԻՆ

Յիլիքին բսանընըն սէրքէրտէ «Ի Ակինալուս Գալաղըզէ թուլթուլ վէ Ամերիկայա կէօթիլ րիւլմիշ րալի Պու պէպալալա վաթանէրվէր քէնտի վաթանտալարընը Նիհայիլ Մ. Ամերիկանըն

հիւքմի ալթընա կիրմէյէ տալէթ իթմիշ տիր: Ակինալուս Յիլիքին իլէրէ կէօնտէրմիշ օլաղը սօնիլանամէտէ տէմիշ կիւլէլպիլ թէթէթէրտէն սօնրա, սուկը արգու իտէն էհալինին սէսինէ վէ պիլիլէր ճէֆաթիլալարըն տղալաղէ՝ ալի ճէնապ Ամերիկալարըն վատ իթտիկի սէրպէստիլէթտէն իսթիֆատէ իթմէք արգուլարընա գարը կէլմէյուպ, իլան իտէրիլէք Յիլիքինիլէր իւզէրինէ Մ. Ամերիկանըն պիւշալար ճաթմիլէթինի գապուլ իթմէքէն սէվիլի վաթա նըմա խըտմէթ իթմիշ օլաճաղըմ»:

ԻՆԿԻԼԹԷՐԱ

Ինկիլթէրա Գրալը ճէտիտի Էտուարտըն թաճ գօյուճուպ վիլնէթի 1902 Մայիս 5 տէ Ուէսպ միսդը սէրալընտա իճրա օլընաճաղընա րէսմէն գարար վէրիլմիշ տիր:

ԹՐԱՆՍՎԱՆԱ

Պօլէրէր Հարգապէսօնգայն ճի վարընտա 5000 քիշի գատար թէճէմիւ օլընտըլար: Ինկիլիլ ժէնէրալ Պէպիլքըն իրագտա տուր մուշ եէնի իմտատ պէթէմէքտէ օլուպ, Եագընէն վուրուշաճաղ տըրլար: Պօլէրէրին թօփու պուլուճա տըրընտան տալանտալաճաղար տէնիլիյօր:

ԻԼՈՆ

Կաղէթամըզըն Էօտէնմէմիշ օլան ապօնէ պէտէլէրինի թահսիլ իշիւն գըսա պիր Եօլլուրք իթմէյէ վէ պու սէպէպտէն 15 կիւն գատար «Իրաուճը»նը նէլիլիլ թէլէթիլ էլլէմէյէ մէճպուրիլէթ հասըլ օլմըշ տըր:

Թէլէսիլի օլընըրքի ապօնէլէրիլտէն պիր թագըլը պիլիպու թէտպիլէ մուրաճաթա մէճպուր իթմիշ տիր:

«Իրաուճը»նը Միւտիր-մուհար իրիլ

Յ. Գոշպիք

ԱՅԻՆԵԻ ԼԵԹԱՅԻՓ (ՊԻՆ ՊԻՐ ԱՏԷՏ)

Եալընըզ լէթայիֆ վէ ֆէնիլ էլլէնէլէրտէն պահա իտէր իշպու թիլմապ Բիլտէրէյ նէլը օլընմալա պաշլամըշ տըր: 20 ճիւղի (160 սահիֆէ) հալի պուլուճաճագ պէհէր ճիլտին ապօնէ պէտէլի Պուկարիա իշիւն 2 Ֆր. վէ խարիճ իշիւն 2 1/2 Ֆր. տըր: Հէր հաթթիլ 8 սահիֆէտէն իպարէթ պիր ճիւղ նէլը օլընմագտա տըր:

Ապօնէ օլմագ արգու իտէրիլ թիլտէթի տարէսէ միւրաճաթ իթմէլի տիր:

Ատրես

Տիրան ֆալիպտուս
Երուրդ քալիս վաթուս
(Պաշլարիս)

Отговорникъ Н. Драгулевъ

П. „Взаимнотъ“, Варна